

UNIwersytet
Warszawski

Institut Anglistyki

Warszawa dn. 30.08. 2022

Recenzja osiągnięć oraz aktywności naukowych dr Jiri Flajsara sporządzona na potrzeby rozpatrywania jego wniosku o przyznanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie literaturoznawstwo.

1. Syntetyczna informacja o przebiegu kariery naukowej i zatrudnienia Habilitanta

Dr Jiri Flajsar tytuł doktora uzyskał w 2001 r. na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu w Czechach za rozprawę pt. *Epiphany in the Poetry of Richard Hugo and Philip Levine*. Jego promotorem był znany czeski amerykanista prof. Josef Jarab. W roku 2001 dr Flajsar rozpoczął pracę jako adiunkt w Katedrze Anglistyki i Amerykanistyki na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Palackiego w Ołomuniec w Czechach, gdzie pracował do roku 2017. Od roku 2018 do chwili obecnej zatrudniony jest jako adiunkt w Instytucie Języków Obcych na Wydziale Edukacji tego samego uniwersytetu.

2. Ocena osiągnięć naukowych Habilitanta stanowiących znaczny wkład w dyscyplinie literaturoznawstwo

Rzadko zdarza się, aby już na etapie lektury autoreferatu recenzent miał negatywne odczucia co do jakości przedłożonego wniosku. Będący wizytówką Habilitanta, autoreferat jest z reguły napisany wyśmienitą polszczyzną. Tak się niestety nie dzieje w przypadku autoreferatu Dr Flajsara. Roi się w nim od błędów językowych i niezręczności, a lektura autoreferatu jest bolesnym doświadczeniem. Zastanawiam się, czemu będący obcokrajowcem dr Flajsar, nie zadbał o pomoc przy polskiej redakcji językowej.

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

Jako swoje główne osiągnięcie naukowe Habilitant podał monografię naukową pt. *The Culture of American Suburbs* oraz 9 artykułów tematycznych opublikowanych w latach 2007-2019.

Monografia: *The Culture of American Suburbs* . Olomouc: Palacky University Olomouc, 2016, ss. 210.

Jak podaje dr Flajsar, monografia ta opublikowana już 6 lat temu stanowi kulminację jego badań w dziedzinie amerykańskiej literatury podmiejskiej. Ponieważ, jak podkreśla, swoje badania rozpoczął w 2005 roku, zważywszy na ponad 10 letni okres badawczy oczekiwałam nowatorskiej i ciekawej pracy. Liczyłam, że poszerzy moje zrozumienie kultury amerykańskich przedmieść tradycyjnie traktowanej po macoszemu i rzadko stanowiącej przedmiot dociekań naukowych w dyscyplinie literaturoznawstwo. Niestety monografia dr Flajsara głęboko rozczarowuje.

Już sam tytuł w j. angielskim nie jest do końca zgodny z tematyką pracy. Obiecuje analizę kultury amerykańskich przedmieść, podczas gdy książka jest w dużej mierze poświęcona zmieniającej się ocenie wartości amerykańskich przedmieść w poezji amerykańskiej XX wieku. Ponieważ liczący ponad 110 stron drugi rozdział książki koncentruje się głównie na analizie poezji rozprawiającej się z doświadczeniem życia na przedmieściach, wydaje się bardziej zasadne by tytuł książki dr Flajsara odniósł się do tego faktu i raczej niż obiecywać odczytywania kultury w aspekcie socjologicznym podkreślił powinowactwo książki z poezją i badaniami literaturoznawczymi. Rozumiem, iż poprzez swój tytuł dr Flajsar chciał odciąć się od, jak podkreśla, mistrzowskiej analizy poezji przedmieść w książce Jo Gill pt. *The Poetics of American Suburbs* opublikowanej trzy lata wcześniej w wydawnictwa Palgrave. Jednakże tytuł monografii Habilitanta jest mylący i nie do końca odzwierciedla zawartość książki. Chciałabym w tym miejscu nadmienić, iż polski przekład tytułu, „Tożsamości podmiejskie w literaturze amerykańskiej”, który pojawia się we wniosku złożonym do Rady Dyscypliny UJ, o wiele bardziej odpowiada zawartości monografii Habilitanta.

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

Sama książka jest między-dziedzinową hybrydą, która obnaża wszelkie pułapki badań interdyscyplinarnych i pokazuje jak nie należy ich prowadzić. Publikacja rozpada się na 3 rozdziały (rozdział historyczno-socjologiczny, literacki i ponownie rozdział socjologiczny) powiązane ze sobą dość luźno tematyką amerykańskich suburbiów. Uderza brak interdyscyplinarnego dialogu pomiędzy poszczególnymi rozdziałami, gdzie np. analizy literackie mogłyby być wzbogacone obserwacjami, bądź pojęciami zapożyczonymi z literatury socjologicznej czy antropologii kulturowej, a przyjęta metodologia mogłaby czerpać ze zdobyczy badań amerykańskich przedmieść w literaturze socjologicznej.

Liczący 40 stron rozdział pierwszy pt. „Bliss or Blues? A Short History of American Suburbia” został napisany w oparciu o analizy socjologiczne i historyczne prowadzone w USA od lat 70ych. Pomyślany jako swego rodzaju wstęp zakreśla grubą kreską historię amerykańskich przedmieść od ich powstania pod koniec XIX wieku i przybliży czytelnikowi genezę amerykańskiej ambiwalencji w ocenie roli amerykańskich przedmieść w kształtowaniu amerykańskiej kultury i tożsamości. Rozdział podkreśla rolę zmieniających się środków transportu, a w szczególności rozwój przemysłu samochodowego, który umożliwił Amerykanom swobodne przemieszczanie się i zachęcił do emigracji poza miasta. Ponadto wskazuje na znaczenie nowych koncepcji architektonicznych, które rozwinięte po II Wojnie Światowej zrewolucjonizowały architekturę podmiejską i ułatwiły średnio-zamożnej rodzinie amerykańskiej realizację marzenia o własnym domku na przedmieściach.

Rozdział drugi pt. „Suburbia in American Poetry” to środek ciężkości książki. Oferuje przegląd poezji amerykańskiej podnoszącej tematykę przedmieść poczynając od modernistycznej poezji William Carlosa Williamsa aż po czasy współczesne. Liczący 120 stron rozdział ma formę medytacji krytycznej na temat poezji przedmieść. Dr Flajsar poddaje krótkim analizom krytycznym wybrane utwory autorstwa poetów z kanonu poezji amerykańskiej takich jak William Carlos Williams, Sylvia Plath, Anne Sexton, czy Louis Simpson, poetów już zapomnianych takich jak Richard Hugo czy Mona Van Duyn oraz z poetyckich peryferii takich jak Phylis McGinley. Erudycja

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

autora jest niezaprzeczalna, a książka ma ciekawe momenty analiz literackich np. w przypadku odczytaniu autobiograficznej poezji Richarda Hugo zbudowanej wokół jego doświadczenia dorastania w White Center: robotniczym przedmieściu Seattle czy podmiejskiej, czy mało znanej poezji Johna Updike'a. Jednakże erudycja i przebłyски ciekawych analiz literackich nie wystarczą by zbudować solidną i nowatorską książkę literacką.

Na próżno by doszukiwać się w rozdziale literackim wyraźnej tezy, która pozwalałaby uchwycić nowatorski charakter książki dr Flajsara i obronić ją przed nieuchronnym zakwalifikowaniem publikacji jako książki popularno-naukowej dokonującej zwykłego przeglądu amerykańskiej poezji podmiejskiej. Rozdziałowi brakuje nie tylko tezy, ale i wyraźnej struktury: jest rzeką wierszy i nazwisk, a autor płynie z nurtem często nie pogłębiając analiz poetyckich i zadowolając się ogólnikowymi wnioskami. Takie powierzchowne traktowanie badań literackich jest wielce niepokojące u badacza dojrzałego i wyrobionego literacko i akademicko jakim niewątpliwie jest Habilitant. Przy czym autor feruje patrycjuszowskie wyroki ni jak nie przystające do języka krytycznego współczesnej debaty i wrażliwości literackiej. Przyznam, że gdy czytałam, że „In the poems by Sexton and Plath, postwar suburban poetry reaches new extremes of hysterical egocentrism and dramatic refusal of the poet to acknowledge the validity of suburban role patterning” (s. 77), albo, gdy dowiaduję się od autora o istnieniu “male propensity for public criticism and private egocentrism” zastanawiałam się, czy dr Flajsar nie myli czasami czytelnika akademickiego z czytelnikiem kolorowych periodyków.

Rozdział drugi jest niewątpliwie rozdziałem z potencjałem, ale wymaga gruntownego przepisania, poważnej refleksji krytycznej oraz solidnej podstawy metodologicznej (której obecnie brakuje -- krytykiem bodaj najczęściej cytowanym przez dr Flajsara jest W.H. Auden). Należałoby również wyodrębnić najważniejsze wątki poetyckiej debaty i rozbić ją na wyraźne podrozdziały lub osobne rozdziały: np. ironia i satyra w poezji przedmieść, poetyka buntu, feministyczna poezja konfesyjna oraz poetyka afirmacji. Ponadto rozdział ten niemal całkowicie ignoruje poezję afro-amerykańską i

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

mniejszości etnicznych. Zważywszy na zarówno zmiany demograficzne oraz rozwój klasy średniej tradycyjnie powiązanej z przedmieściami w społecznościach mniejszości etnicznych po roku 1970 oraz prawdziwą eksplozję poezji afro-amerykańskiej i innych grup etnicznych w ciągu ostatnich czterech dekad zaniedbanie poezji tych grup jest poważnym uchybieniem książki dr Flajsara. Wspomnienie w jednym akapicie wiersza autorstwa Suji Kwock Kim pochodzenia koreańskiego nie tylko nie niweluje krytyczne zaniedbanie, ale wręcz je uwypukla. W autoreferacie na str 25, dr Flajsar nadmienia, iż w jego przyszłych badaniach literackich chce podjąć „nowe trendy demograficzne” na amerykańskich przedmieściach. Problem w tym, że to co dr Flajsar określa jako „nowe” ma miejsce już co najmniej od lat 90ych, a więc wymagało należytej refleksji w monografii przedłożonej do oceny.

Podobnie problematyczne jest zarysowanie dotychczasowych badań na temat amerykańskiej poezji podmiejskiej. Dr Flajsar przywołuje rozdział z książki pracy Roberta Van Hallberga *American Poetry and Culture 1945-1980* poświęcony zagadnieniowi poetyki przedmieść oraz nigdy nieopublikowaną pracę magisterską z roku 2004 autorstwa Petera Monacella. Źle oceniam brak systematycznego omówienia książki Jo Gill zawierającej niezwykle inspirujące dyskusje poetyki przedmieść. Mimo, że dr Flajsar wspomina książkę Gill i zdaje się oceniać ją wysoko, poświęca jej zaledwie półtorej strony i nie wskazuje czym jego publikacja ma różnić się od wyśmienitej monografii autorstwa Gill. Jest to dziwne i rażące zaniedbanie krytyczne zważywszy, iż jednocześnie Habilitant znajduje miejsce by wyrazić niezadowolenie z bycia pominiętym w książce Gill i sugerować, że jego artykuł z roku 2007 w zbiorowej publikacji wydanej przez mało cenioną w USA oficynę Cambridge Scholar Publishing stał się inspiracją dla książki Gill (tym samym sugerując plagiat!).

Rozdział zamykający książkę dr Flajsara pt. „The Future of American Suburbia” stanowi medytację na temat przyszłości amerykańskich przedmieść, która w żaden sposób nie nawiązuje do rozdziału literackiego. Cieszy, iż autor wierzy w potencjał przedmieść jako baz do odrodzenia się amerykańskich wartości, ale przyznam, że nie

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

bardzo wiem, jakie wnioski z książki płyną dla czytelnika, którego interesuje poetyka przedmi \acute{e} sć.

Ustawa o Szkolnictwie Wyższym wymaga od osoby recenzującej by określiła, czy publikacja wskazana przez habilitanta stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym wypadku literaturoznawstwa. W świetle zarzutów wymienionych powyżej z przykrością muszę stwierdzić, iż książka dr Flajsara nie stanowi znacznego wkładu w rozwój literaturoznawstwa, a w szczególności literaturoznawstwa amerykańskiego. Ponadto jest jeszcze inny problem formalny w przypadku monografii Habilitanta. Ustawa wymaga, by monografie poddawane ocenie recenzenta znalazły się na listach ministerialnych. Niestety wydawnictwo Uniwersytetu Pałackiego w Ołomuńcu na tej liście się nie znajduje.

Artykuły naukowe również zgłoszone jako wybitne osiągnięcie naukowe. Jako swoje osiągnięcie naukowe dr Flajsar przedłożył również 9 artykułów opublikowanych w periodykach lub w pracach zbiorowych. Za wyjątkiem artykułu poświęconego pierwszej powieści Richarda Yeatesa z r. 1961 pt. *Revolutionary Road*, którą w autoreferacie dr Flajsar określa mianem „największej powieści podmiejskiej okresu powojennego”, pozostałe artykuły lub rozdziały ze zbiorowych monografii są bliźniacze z analizami zawartymi w rozdziale literackim książki dr Flajsara. Oznacza to, iż skromny dorobek Habilitanta przedstawiony jako osiągnięcie naukowe zostaje tym samym uszczuplony o fragmenty rozprawy habilitacyjnej - i tak niezbyt rozbudowanej ss. 180 bez bibliografii - które ukazały się drukiem w postaci artykułów i rozdziałów. Pomimo wnikliwej lektury książki i artykułów trudno mi było znaleźć w monografii wyraźne odwołania do tekstów już opublikowanych, które pozwoliłyby mi na ustalenie skali obecności wcześniej napisanych tekstów. Nie wnoszą one nic nowego do tematu poezji amerykańskich przedmi \acute{e} sć w ujęciu zaprezentowanym w książce.

Poza jednym tekstem opublikowanym przez Cambridge Scholar Publishing w tomie zbiorowym pod redakcją dwóch badaczy literatury w Polsce Tomasza Lebieckiego i Jacka Gutorów wszystkie pozostałe artykuły zostały opublikowane w Czechach. Trzy

UNIwersYTET WARSAWSKI

Instytut Anglistyki

z nich zostały wydane w materiałach pokonferencyjnych, praktyka od której odchodzi się już w Polsce ze względu na nikłą widoczność takich publikacji dla badaczy międzynarodowych. Oficyna, która wydała materiały pokonferencyjne zawierające trzy eseje Habilitanta to Uniwersytet Tomasa Baty w Żylinie; młodzieżowa uczelnia publiczna powstała w 2001 r. Trudno więc w tym przypadku mówić o renomowanym wydawnictwie uniwersyteckim, które może zapewnić cytowalność prac dr Flajsara. Zważywszy, iż większość prac Habilitanta, tak zresztą jak i jego książka, zostały opublikowane w Czechach, trudno również mówić o międzynarodowym dorobku Habilitanta. Dorobek ten jest nie tylko skromny, ale i lokalny i niestety nie zmienia mojej zdecydowanej negatywnej oceny wkładu dr Flajsara w międzynarodowe badania literatury amerykańskiej.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostały dorobek naukowy pana doktora Flajsara na pierwszy rzut oka wygląda imponująco. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant opublikował 5 monografii, był współredaktorem 5 zbiorowych monografii naukowych, 11 rozdziałów w monografiach naukowych, 8 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych, 8 artykułów w tomach obrad konferencyjnych, 17 artykułów w języku czeskim oraz 6 wpisów na temat poezji w *Greenwood Encyclopedia of American Poets and Poetry*. Jednakże wnikliwa lektura bibliografii doprowadziła mnie również do przykrych konstatacji. 4 monografie, których współautorem jest Habilitant zostały wydane przez wydawnictwa Uniwersytetu Palackiego, a 1 przez tajemniczą oficynę Oftis. Nie jestem w stanie ocenić rangi obu wydawnictw, jako że są mi nieznane i nie spotkałam się z nimi w mojej praktyce wydawniczej i akademickiej. Nie figurują też na liście MEN w Polsce, w związku z czym nie jestem w stanie ocenić znaczenia i zasięgu pozostałych monografii dr Flajsara.

Podobnie ma się rzecz z monografiami zbiorowymi zredagowanymi przez Habilitanta. Za wyjątkiem jednej monografii opublikowanej w mało prestiżowej oficynie Cambridge Scholars Publishing, pozostałe 4 zostały wydane przez wydawnictwo

UNIwersyTET WARszawSKI

Instytut Anglistyki

Uniwersytetu Palackiego. Tak jak w przypadku monografii, nie jestem w stanie ocenić ich zasięgu akademickiego i rangi w akademickim obiegu międzynarodowym.

Wszystkie artykuły dr Flajsara opublikowane zostały w czeskich periodykach. Tu również nasuwa się wniosek o lokalnym charakterze publikacji dr Flajsara. Nie ma jednego artykułu, który zostałby opublikowany poza granicami Czech, a jeśliby taki się znalazł, to i tak jest on kroplą w morzu bardzo lokalnych publikacji Habilitanta. Jako amerykanista mieszkający w Polsce i nie znający czeskiego świata akademickiego, publikujący poza granicami Polski i w Polsce, nie jestem w stanie ocenić wartości, cytowalności i rozpoznawalności artykułów Habilitanta.

Zważywszy powyższe i w świetle wymóg Ustawy o Szkolnictwie Wyższym nie mogę pozostałego dorobku Habilitanta ocenić inaczej niż negatywnie.

4. Ocena istotnej aktywności badawczej i współpracy międzynarodowej Habilitanta.

Wnikliwa analiza działalności administracyjnej dr Flajsara pozwoliła mi na zbudowanie sylwetki niezwykle dynamicznego organizatora sprawnie pozyskującego granty na rozwój nowych kierunków uniwersyteckich i programów akademickich. Jak to dr Flajsar przyznał w autoreferacie, był autorem lub współautorem „kilkudziesięciu wniosków dotyczących projektów badawczych i opracowania programów nauczania” i często pozyskiwał dotacje na nowe programy dydaktyczne takie jak studia kanadyjskie na Wydziale Filologicznym swego uniwersytetu. Widać wyraźnie, iż dr Flajsar jest nie tylko dobrym organizatorem, ale i moderatorem życia akademickiego. Od roku 1999 systematycznie zaprasza z wykładami na Uniwersytet Palackiego badaczy z Europy i USA oraz pogłębia kontakty instytucjonalne pomiędzy uniwersytetami w Kanadzie, Europie a jego macierzystą uczelnią.

Inicjatywa i skuteczność Dr Flajsara budzi uznanie. W ostatnim dziesięcioleciu pozyskał 5 dużych grantów instytucjonalnych, w tym ostatni pt „Reflection on National

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

and European Identity in the New Millenium” został pozyskany z funduszu Erasmus KA przy współpracy z prorektorem Uniwersytetu Palackiego prof. Haną Maresovą.

W świetle jego dużych zasług dla Uniwersytetu Palackiego dziwi, iż to właśnie w Polsce wystąpił o przyznanie mu stopnia doktora habilitowanego, a nie na jego macierzystej uczelni.

Problem w tym, iż procedura nadawania stopnia doktora habilitowanego w Polsce wymaga od habilitanta przede wszystkim znaczącego dorobku naukowego. Współpraca międzynarodowa jest dla procedury habilitacyjnej znacząca o tyle, o ile albo poszerza rozpoznawalność badań naukowych Habilitanta w społeczności międzynarodowej, albo umożliwia Habilitantowi bardziej dogłębne badania naukowe. Dr Flajsar odbył kilka podróży zagranicznych w celach organizacyjnych (np. 4 tygodniowy pobyt w University of British Columbia i University of Toronto w latach 2004 i 2011 w celu opracowania kursów i biblioteki kanadyjskiej) oraz kilkutygodniowe staże w celu prowadzenia badań w zakresie literatury i nauki i kulturze na University of Debrecen, University of Portsmouth UK, University of Bern, University of St. Andrews UK, Oxford University, University of Toronto, University of British Columbia, Canada.

Trudno oprzec się wrażeniu, iż wybór kierunku kariery akademickiej dr Flajsara pozwolił mu rozwinąć się jako organizator i dydaktyk, ale kosztem jego aktywności naukowej. O ile na wyjazdach Habilitanta zyskały niewątpliwie jego kontakty międzynarodowe oraz macierzysta uczelnia, nie odcisnęły one wyraźnego piętna na jego dorobku naukowym. Książka *The Culture of American Suburbs* niewątpliwie zyskałaby, gdyby grant na nią pozyskany został wykorzystany na bardziej rozległe kwerendy biblioteczne, czy konferencje międzynarodowe w Europie i w USA.

5. Wnioski końcowe

UNIwersytet Warszawski

Instytut Anglistyki

Rekapitulując, przedłożony do oceny dorobek naukowy dr Jiri Flajsara, a w szczególności wskazana jako główne osiągnięcie naukowe monografia pt. *The Culture of American Suburbs* nie stanowi w moim przekonaniu istotnego i znaczącego wkładu Habilitanta w rozwój dyscypliny literaturoznawstwo. Dorobek naukowy Habilitanta oparty o czeski rynek wydawniczy, a w szczególności o wydawnictwo Uniwersytetu Palackiego ma charakter lokalny, co stanowi przeszkodę w ocenieniu go jako znaczący dla międzynarodowych albo choćby europejskich badań amerykańskich. Mimo ambitnej aktywności organizacyjnej na Uniwersytecie Palackiego, macierzystej uczelni Habilitanta, aktywność badawcza też zdaje się mieć charakter lokalny. W świetle tego negatywnie oceniam wnioski dr Flajsara o nadanie mu w Polsce tytułu doktora habilitowanego w dyscyplinie literaturoznawstwo.

Dr hab. Ewa Barbara Łuczak Prof. UW